

En intensiv reformstorm sveper över den svenska skolan

Vad blir konsekvenserna för
den dagliga verksamheten?

Innehållsförteckning

1. Inledning - Valfriheten som tas för given	4
2. En övermäktig omställning för svensk skola	6
2.1 Det ackumulerade reformtrycket och implementeringens villkor	6
2.2 Det nya betygssystemet: En teknisk och pedagogisk risk	7
2.3 Underfinansiering och resursdränning	7
2.4 Lärarnas dom: En reformskadad skola	8
2.5 Det dubbla trycket mot friskolorna: Generella krav och riktade särkrav	8
2.6 Sammanfattande analys - reformstormen.....	9
3. Skolans finansiering och det ekonomiska hotet mot valfriheten	11
3.1 Den kumulativa ekonomiska effekten av reformerna	11
3.2 Det latent hotet mot finansieringssystemet	12
Principen om lika villkor raderas ut	12
De ekonomiska realiteterna: Miljonförluster för klassrummet	13
Kommunalt godtycke skapar rättsosäkerhet	15
3.3 Reglerad undervisningstid: Detaljstyrning som hotar skolans flexibilitet	16
Bakgrund: Ett beslut om centraliserad tidsreglering	16
Det matematiska haveriet: En underfinansierad reform	17
Finansieringsprincipen sätts ur spel – Lokala skattechocker eller besparingar	18
Läraryrskris och större klasser: Professionens oro	19
Remissinstansernas dom: En totalsågning av detaljstyrningen	20
3.4 Restriktioner för värdeöverföringar: En dold avveckling av bolagsdrivna skolor	21
Propositionens förslag: Ett nät av förbud	21
Strypt resursallokering och hotet mot mindre skolor	22
Statsbidragskroken: Ett dolt totalförbud för vinstutdelning i praktiken	23
Bristande likabehandling drabbar elever i utanförskapsområden	23
Akut resursminskning vid kombinerade reformer	24
Ineffektiv myndighetsutövning: Extremfall som straffar kollektivet	24
3.5 Ekonomiska konsekvenser av vissa av de övriga förslagen	24
Offentlighetsprincipen: En administrativ och teknisk sänka	25
Utvidgad elevhälsa och tvingande kompetensutveckling	25
Läroplaner och betygssystem	26
3.6 Sammanfattning - De ekonomiska konsekvenserna	26
4. Hotet mot den pedagogiska mångfalden: Från målstyrning till central detaljstyrning.....	28
4.1 Mångfald som systembärare	28
4.2 Kommunen som konstlad norm.....	28

4.3 Den dubbeltydiga styrningen: Rektorsrollen i kläm	29
4.4 Fyra delar som likriktar svensk skola	30
4.5 Professionens dom: Politikerna saknar insikt	31
4.6 Pedagogiska konsekvenser av hårdare styrning av lärares undervisningstid.....	31
4.7 Sammanfattning pedagogisk mångfald: Likriktningens konsekvenser	33
5. Konsekvenser för individerna: Elevens förlorade frihet och läraryrkets devalvering	34
5.1 Valfrihetens historiska syfte kontra dagens ideologiska debatt	34
5.2 Konsekvenser för eleverna: Från elevbehov till politisk dirigering	35
5.3 Lärarrollen: Professionell misstro i stället för ökad status.....	36
5.4 Empirisk klyfta: Vad friskolelärarna förlorar	37
5.5 Sammanfattning: Konsekvenser för elever och lärare	38
6. Institutionella hinder: Blockeringen av att starta och driva fristående skolor.....	39
6.1 Mångfald förutsätter etableringsfrihet.....	39
6.2 Det blir svårare att starta friskolor	39
Ägar- och ledningsprövningen som ett ogenomträngligt nålsöga	39
De automatiska tillståndsstopp och proportionalitetsprincipens fall	40
Verklighetsfrånvända lokal- och adresskrav	41
Kommunalt veto och godtyckliga tidsramar	41
6.3 Det blir svårare att driva friskolor	42
Tillsynsmyndigheternas utvidgade mandat	42
Ackumulerade pålagor som stryper verksamheten.....	42
Retroaktiv lagstiftning och hotet mot rättsstaten	43
Detaljstyrning av lokaler och elevantal.....	43
6.4 Sammanfattning - att driva friskolor: De institutionella hindren i korthet	44
7. Slutanalys och framåtblick: Systemets framtid eller avveckling	45
7.1 Den samlade reformbalansen: En destruktiv nettoeffekt	45
7.2 Slutord - Att lösa rätt problem	46

1. Inledning - Valfriheten som tas för given

Fristående förskolor och skolor är i dag en djupt rotad och självklar del av det svenska utbildningssystemet. Varje dag går 420 000 barn och elever till en fristående förskola eller skola. De har, tillsammans med sina en miljon föräldrar, gjort ett aktivt val baserat på sina egna förutsättningar, önskemål och behov. Tiden då politiker och kommunala tjänstemän dikterade över barnens uppväxt och skolgång är – och bör vara – definitivt förbi.

Friskolornas bidrag till det svenska samhället är omfattande och väldokumenterat. De har drivit fram en ökad mångfald, brutit destruktiv boendesegregation, höjt utbildningskvaliteten, skärpt kunskapsfokus och banat väg för pedagogiska innovationer.

Trots dessa framgångar domineras den politiska skoldebatten idag av ett ensidigt narrativ. Ett narrativ som till varje pris försöker inpränta bilden av att de fristående alternativen utgör svensk skolas största problem. Som ett resultat av denna retorik ligger just nu en lång rad långtgående förslag från statliga utredningar på regeringens bord, redo för riksdagen att besluta om.

Implementeringen blir en stor utmaning och de förslag som riktar sig till friskolesektorn riskerar att få ödesdigra konsekvenser. Blir alla dessa förslag verklighet står vi inför en av de största förändringarna av svensk skola på länge. Detta kommer att drabba eleverna.

I stället för att sätta in pricksäkra, riktade åtgärder mot de specifika skolor som faktiskt brister (oavsett om de drivs i kommunal eller fristående regi), väljer politiken nu att gå fram med generella och breda reformer. Detta är en farlig strategi som riskerar att slå sönder ett i grunden väl fungerande valfrihetssystem.

Om förslagen klubbas i sin nuvarande form blir utmaningen med implementeringen påtaglig och för många fristående skolor och förskolor blir de förödande, och en del kommer helt enkelt att tvingas stänga sina skolor. Det uppstår en fundamental politisk trovärdighetsklyfta: det går inte att i ord påstå att man värnar valfriheten och de fristående alternativen, samtidigt som man i praktiken drar undan fötterna för elevernas möjlighet att välja.

Det råder ingen tvekan om att svensk skola behöver utvecklas. Flera av de aktuella förslagen bär på goda intentioner och har potential att höja kvaliteten i utbildningen – däribland införandet av ett betygssystem som undanröjer betygsinflation, ett renodlat fokus på kunskap, skarpare verktyg för trygghet och studiero samt en förstärkt elevhälsa.

Men den politiska tragiken ligger i helheten. Samtidigt som skolan ska hantera dessa stora, generella omställningar, kombineras de med särkrav riktade direkt mot friskolesektorn, vars konsekvenser blir rent ödesdigra.

2. En övermäktig omställning för svensk skola

2.1 Det ackumulerade reformtrycket och implementeringens villkor

Den svenska skolan befinner sig i dag under ett intensivt reformtryck i ett tempo som saknar motstycke i modern tid. Även om flera av reformförslagen bär på goda intentioner och drar i rätt riktning – inte minst genom ett ökat fokus på kunskap och trygghet – utgör den samlade mängden förändringar en monumental utmaning.

Stora strukturella förändringar i skolvärlden tar tid att implementera om de ska fästa i verkligheten. Att förändra skolans grundläggande ramar och förutsättningar – genom en ny läroplan, nya kursplaner och ett helt nytt betygssystem – kräver ett djupt och seriöst förankringsarbete. Om målet är att förändringarna ska landa väl i klassrummet, och att lärarkåren ska engageras i processen utan att undervisningen och eleverna blir lidande, är tid och noggrann planering helt avgörande förutsättningar.

En framgångsrik implementering kräver en logisk och tidskrävande process:

- Att ta till sig omfattande information centralt och lokalt.
- Att föra djupgående kollegiala samtal på varje enskild skola.
- Att samarbeta, utveckla och kalibrera bedömningar och tolkningar.
- Att genomföra gedigen kompetensutveckling för den berörda personalen.
- Att pröva praktisk tillämpning och långsiktig utvärdering.

Nu tvingas skolhuvudmännen och rektorerna i stället att hasta igenom dessa komplexa steg på extremt kort tid.

2.2 Det nya betygssystemet: En teknisk och pedagogisk risk

Det mest akuta exemplet på denna forcering är det föreslagna betygssystemet. Förslaget om nytt betygssystem är på många sätt positivt. Syftet är att skapa mer rättssäkra och rättvisa betyg och att minimera så kallad betygsinflation. Systemet är noga uttänkt och kan sannolikt komma till rätta med de problem det är tänkt att lösa. Det är mycket bra.

Förslaget är dock så avancerat och tekniskt komplext att det kommer att bli mycket svårt för lärarna att förklara för elever och föräldrar – även efter att lärarkåren själv har lyckats sätta sig in i den nya ordningen. Att systemet ska fungera i praktiken förutsätter massiva kommunikativa och pedagogiska insatser från ansvariga myndigheter, som själva arbetar under stor tidsnöd.

Dessutom vilar en enormt viktig del av genomförandet på Skolverket. Myndigheten förväntas på rekordtid bygga upp en avancerad digital infrastruktur och en förmåga att kalibrera och fastställa meritvärden för landets samtliga elever. Det handlar om meritvärden som avgör unga människors möjligheter till vidare studier och framtida yrkesliv. Tanken på att den digitala infrastrukturen skulle svikta, eller att centrala kalibreringar slår fel, är inte bara oroväckande – den är hisnande, och den utgör en direkt risk för individens rättssäkerhet.

2.3 Underfinansiering och resursdränering

Problemet handlar inte bara om tid, utan i allra högsta grad om pengar. Att en stor del av dessa omfattande reformer dessutom är underfinansierade slår hårt mot hela skolvärlden. Det skapar en akut trovärdighetsfråga: Kan reformerna överhuvudtaget bli tillräckligt bra när de ekonomiska förutsättningarna för ett faktiskt genomförande saknas? Konsekvensen blir att kommuner ställs inför krav på skattehöjningar enbart för att få en teoretisk chans att möta de statliga kraven inom den tidsram som stakats ut.

Samtidigt innebär flera av de liggande förslagen – exempelvis införandet av offentlighetsprincipen, en strikt reglerad undervisningstid och det nya betygssystemet – en dramatisk ökning av den administrativa bördan. Detta kommer att leda till att resurser tas från kärnverksamheten: undervisningen och det direkta stödet till eleverna.

2.4 Lärarnas dom: En reformskadad skola

Den politiska stressen bekräftas med all önskvärd tydlighet i en aktuell Demoskopundersökning. Lärarna uttrycker en djup och legitim oro över den pågående reformstormen. Både kommunala lärare och friskolelärare vittnar om att nya betygssystem, läroplaner och politiska direktiv avlöser varandra i en så snabb takt att det är omöjligt att landa och utvärdera.

Det finns en utbredd och farlig känsla i professionen av att politikerna använder skolan som ett ideologiskt laboratorium för att plocka snabba, kortsiktiga poäng i debatten. Det lärarna faktiskt efterfrågar är inte fler pepinnar eller omstörtande direktiv, utan långsiktig stabilitet och arbetsro för att kunna bedriva sin undervisning. Det finns även en uttalad skepsis i sak mot det nya betygssystemets utformning.

Lärarnas egna vittnesmål i undersökningen talar för sig själva:

"Svensk skola är reformskadad. Det genomförs nya reformer innan man hunnit utvärdera de gamla ordentligt."

"Det ändras hela tiden utan eftertanke. Alla vill sätta sin egen prägel och vara de som 'räddade svenska skolan' utan att göra något åt de verkliga problemen."

2.5 Det dubbla trycket mot friskolorna: Generella krav och riktade särkrav

I den politiska debatten och i nyhetsmedier lyfts nästan alltid en reform eller ett lagförslag i taget. Sedda som isolerade öar kan de enskilda förslagen framstå som rimliga och hanterbara. Men det är helt nödvändigt att lyfta blicken till ett helikopterperspektiv för att förstå den samlade effekten. Alla dessa reformer ska rullas ut under ungefär

samma begränsade tidsperiod – en period då en redan hårt prövad lärarkår förväntas orka, hinna och klara av implementeringen.

Medan de allmänna reformerna skapar stora utmaningar för samtliga skolhuvudmän i Sverige, blir situationen för de fristående huvudmännen direkt kritisk. Vid sidan av den generella reformstormen drabbas friskolorna av en parallell våg av särkrav riktade uteslutande mot deras sektor:

- **Införandet av en offentlighetsprincip:** En administrativ struktur som är helt ny och oprövad för fristående aktörer.
- **Strypa expansionsmöjligheter:** Begränsningar i att söka nya tillstånd och försvårande av att utöka befintlig, välfungerande verksamhet.
- **Unika ekonomiska särkrav:** Krav på att redovisa ekonomin för varje enskild skola med separat balansräkning och egen revision – en administrativ pålaga som inte ställs på en enda kommunal huvudman i dag.

Vi är allvarligt oroad för att denna kombination av allmänt reformtryck och riktade särkrav i slutändan kommer att gå ut över eleverna och deras utbildningskvalitet.

2.6 Sammanfattande analys - reformstormen

När konsekvenserna av regeringens reformagenda summeras, finns en hel del som kommer att bidra till att öka kvaliteten i skolan, men samtidigt framträder fem tydliga hot mot den svenska skolans stabilitet:

1. **Misslyckad och forcerad implementering:** Tempot är för högt för att förändringarna ska kunna förankras i professionen och leda till verklig kvalitetsförbättring.
2. **Resursdränering från klassrummet:** Ökad administration och byråkrati stjälar värdefull tid och fokus från undervisningen och eleverna.
3. **Kronisk underfinansiering:** Reformerna saknar de ekonomiska förutsättningar som krävs för ett ansvarsfullt genomförande, vilket vältrar över underskott på kommuner och enskilda skolor.

4. **Minskat pedagogiskt och operativt handlingsutrymme:** Detaljstyrningen ökar och minskar skolornas flexibilitet att anpassa verksamheten efter elevernas specifika behov.
5. **Teknisk sårbarhet i myndighetsutövningen:** Det nya betygssystemet vilar på avancerade och centraliserade tekniska system hos Skolverket, vilket skapar en farlig sårbarhet där enskilda elevers framtid riskerar att bli lidande vid systemfel.

3. Skolans finansiering och det ekonomiska hotet mot valfriheten

3.1 Den kumulativa ekonomiska effekten av reformerna

Många av de liggande och diskuterade lagförslagen kommer att påverka ekonomin för fristående skolor i grunden. I den politiska debatten isoleras ofta enskilda kostnader, men för att förstå vidden av förändringarna är det helt avgörande att analysera den kumulativa effekten av flera parallella reformer. Det är i helhetsbilden som det blir tydligt hur hårt det samlade trycket drabbar sektorn.

Utöver att de allmänna kostnaderna för implementering, administration och personalutbildning dränerar resurser från den ordinarie undervisningen, tillkommer en rad unika kostnader som drabbar just friskolor till följd av förslagen om skärpta villkor. Flera av dessa ekonomiska pålagor är av sådan storlek att de i praktiken riskerar att radera ut en stor del av friskolesektorn. Därmed hotas inte bara enskilda verksamheter, utan hela grunden för elevernas valfrihet och den pedagogiska mångfalden i det svenska skolsystemet.

De ekonomiska förändringar som kommer att slå absolut hårdast mot friskolorna kan härledas till tre områden:

- **Det nya systemet för skolpeng**
- **Den reglerade undervisningstiden**
- **Förslagen om restriktioner för värdeöverföringar**

3.2 Det latent hotet mot finansieringssystemet

Vi har i dag ett system för skolans finansiering, med skolpeng, tilläggsbelopp och riktade statsbidrag, som några av de bärande delarna. Det systemet behöver en genomlysning och förändring. Man behöver säkra kvaliteten, minska oförutsägbarheten och orättvisorna samt säkra att alla elever får lika möjligheter att nå sina mål. Det finns dock inte något förslag i dag som på ett tillräckligt bra sätt möter de förändringsbehov som finns.

Det finns ett långtgående och genomarbetat förslag på ett helt nytt finansieringssystem för den svenska skolan, ursprungligen framlagt i den statliga utredningen *En mer likvärdig skola* (SOU 2020:28). Den nuvarande regeringen har förvisso valt att inte lägga fram detta specifika förslag som en skarp proposition till riksdagen. Men med tanke på det politiska landskapet och ett stundande val är detta hot i högsta grad levande. En framtida regering kan när som helst välja att lyfta upp utredningens slutsatser och driva dem vidare till lagstiftning.

De bärande och mest ingripande förslagen i utredningen är:

- **Införandet av en nationell, vägledande skolpengsnorm:** Ett statligt golv där målet är att pressa upp resurserna så att ingen kommun tillåts ligga under normen.
- **Ett schablonavdrag på sex procent:** Ett generellt och lagstadgat avdrag där skolpengen till samtliga friskolor sätts sex procent lägre än den kommunalt beslutade nivån, med argumentet att kommunerna ska kompenseras för sitt så kallade utbudsansvar.

Principen om lika villkor raderas ut

Om dessa förslag realiserar innebär det en förödande konsekvens för valfriheten i Sverige. Men innan de direkta ekonomiska effekterna analyseras, måste man förstå den ideologiska skadan: förslaget raserar den grundläggande principen om **lika villkor** som under decennier har burit upp det svenska skolsystemet.

Principen om lika villkor stipulerar att varje svensk elev ska ges samma ekonomiska förutsättningar att nå sina kunskapsmål, oavsett vilken skola eleven eller föräldrarna väljer. Det innebär i sin tur att olika huvudmän måste ha likvärdiga ekonomiska förutsättningar för att

bedriva en god undervisning. Detta är själva grundbulten i systemet med att skolpengen följer eleven.

I realiteten haltar detta system redan i dag. Flera oberoende analyser och rapporter visar att skolpengen till friskolor i praktiken redan nu är i snitt **11 000 kronor lägre per elev och år** än skolpengen till de kommunala skolorna. Detta gäller även efter att man har tagit hänsyn till elevgruppens sammansättning och socioekonomiska förutsättningar.

Trots att en högljudd politisk debatt ständigt hävdar att friskolor är överkompenserade, visar de faktiska siffrorna motsatsen. Att i det läget föreslå en lagfäst, ytterligare underkompensation är att radera ut idén om en likvärdig skola. Det är en politik som direkt drabbar de elever som är i störst behov av stöd.

De ekonomiska realiteterna: Miljonförluster för klassrummet

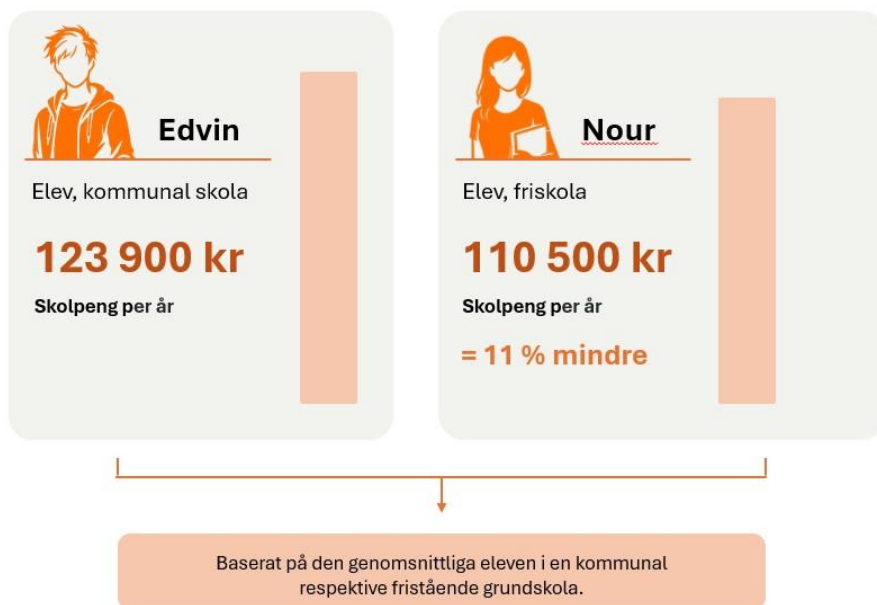
Rent ekonomiskt kommer dessa finansieringsförslag att leda till stora negativa ekonomiska konsekvenser som riskerar att leda till skolstängningar eftersom många friskolor helt saknar marginaler för att klara så omfattande intäktsbortfall.

Ett generellt avdrag på sex procent av skolpengen slår direkt mot den enskilda elevens resurser. Konsekvenserna blir dramatiska över tid:

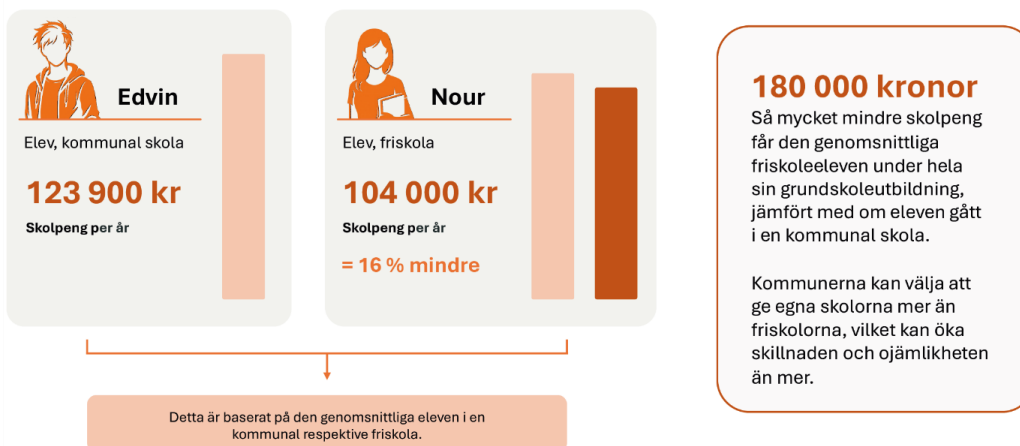
- **För den enskilda eleven:** En elev som väljer en fristående skola kommer under sin samlade grundskoletid att erhålla cirka **180 000 kronor mindre** i resurser till sin utbildning jämfört med en elev i en kommunal skola.
- **För en genomsnittlig friskola:** För en skola med 250 elever innebär sexprocentsavdraget ett årligt intäktsbortfall på nästan **5 miljoner kronor** per år jämfört med en motsvarande kommunal skola.

I en aktuell Demoskopundersökning bekräftas sprickbildningen i systemet. Lärare verksamma inom friskolesektorn uttrycker i dag en djup och legitim oro för vad en minskad skolpeng kommer att göra med deras arbetsmiljö, lärartäthet och möjligheter att ge eleverna rätt stöd.

Tydlig skillnad på elevers skolpeng idag

Ökad skillnad med utredningens förslag

Friskola med 250 elever

Underkompensation per år
ökar med nya förslaget från
3 358 000 kr till

4 990 000 kr

Kommunalt godtycke skapar rättsosäkerhet

Det finns redan i dag en stor osäkerhet i skolpengssystemet: kommunerna ger ibland ekonomiska tillskott under året till sina egna skolor utan att alltid låta friskolor ta del av resurstillskottet. Med det föreslagna nya systemet riskerar kommunernas manöverutrymme att ytterligare öka.

När kommunerna kan villkora bidragen och vi inte vet hur detta kommer att tolkas och tillämpas blir systemet mycket rättsosäkert. Eftersom de ekonomiska förutsättningarna kan ändras radikalt på kort tid utifrån skiftande politiska majoriteter i kommunhuset, blir det svårt för fristående huvudmän att bedriva en långsiktig och stabil ekonomisk planering.

3.3 Reglerad undervisningstid: Detaljstyrning som hotar skolans flexibilitet

Bakgrund: Ett beslut om centraliserad tidsreglering

Riksdagen har fattat ett principbeslut om en genomgripande förändring av de svenska lärarnas arbetstidsstruktur. Beslutet vilar på en statlig utredning vars bärande tes är att lärares undervisningstid inte längre ska avgöras lokalt, utan styras centralt och regleras i lag.

De mest ingripande delarna i det fattade beslutet är:

- **Ett nationellt undervisningstak:** Ett strikt maxantal timmar för hur mycket en lärare får undervisa per år, uppdelat i fasta intervaller per stadium. För en lärare på högstadiet föreslås ett tak på mellan 500 och 600 undervisningstimmar per år, vilket i praktiken innebär maximalt 2,5 till 3 timmars undervisning per arbetsdag.
- **Lagreglerad planeringstid:** En strikt kvotering av lärares för- och efterarbete. Huvudregeln är att planeringstiden ska vara minst lika omfattande som undervisningstiden (en timmes undervisning ska generera minst en timmes planering). För lärare på högstadiet och gymnasiet ställs kravet ännu högre – där ska varje undervisningstimme motsvaras av mer än en timmes planering.

Här nedan redovisas utredningens modell för hur den totala årsarbetstiden om 1 767 timmar förväntas fördelas under den nya regleringen.

Åk	Under- visningstid	För- och efterarbete	Övrig tid
F-6	650	650	467
7-9	600	660	507
Gy	550	660	557
Gy yrk	650	780	337

Tabell 1 – Den maximala undervisningstiden som kan fördelas för undervisning samt reserverad tid för förberedelse och efterarbete samt "övrig tid" (timmar per år)

Åk	Under- visningstid	För- och efterarbete	Övrig tid
F-6	16,8	16,8	12,2
7-9	15,5	17,0	13,2
Gy	14,2	17,0	14,5
Gy yrk	16,8	20,1	8,8

Tabell 2 – En genomsnittsveckas fördelning av undervisningstid, tid för förberedelse och efterarbete samt "övrig tid". Förslaget och gällande avtal reglerar arbetstiden per år, hur tiden fördelas en enskild vecka kommer att variera över året.

Det matematiska haveriet: En underfinansierad reform

Denna reform kommer att leda till väsentligt högre kostnader för samtliga skolhuvudmän i Sverige. Utgångsläget i svensk skola är att lärarna redan i dag undervisar färre timmar än genomsnittet i övriga OECD-länder. Enligt TALIS-undersökningen utgör undervisningen i snitt 43 procent av de svenska lärarnas arbetstid, att jämföra med OECD-snittet på 50 procent.

När undervisningstiden nu pressas ner ytterligare – samtidigt som elevernas lagstadgade garanterade undervisningstid ligger fast – uppstår ett enormt behov av att nyrekrytera lärare. Statens finansiering av reformen är dock gravt underdimensionerad. Flera tunga instanser visar på ekonomiska konsekvenser som ligger långt över regeringens kalkyler. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) bedömer exempelvis att reformen kommer att kosta staten **det tredubbla jämfört med vad regeringen antagit**.

En anledning till denna kraftiga underfinansiering har blivit blottlagd: **Utredningen innehåller ett fundamentalt räknefel i sin ekonomiska konsekvensanalys**. När utredaren beräknade hur många nya lärartjänster som krävs för att täcka upp för de timmar som försvinner när undervisningstiden sänks, använde man sig rakt av den totala årsarbetstiden (1 767 timmar). Utredningen har alltså räknat med att de

nya lärarna som ska anställas ska undervisa **100 procent av sin arbetstid** – helt utan egen planeringstid, för- och efterarbete eller övriga uppgifter.

När detta allvarliga tankefel korrigeras och de nya lärarna ges samma reglerade planeringstid som resten av kåren, stiger den faktiska kostnaden för reformen till cirka **7,5 miljarder kronor nationellt**.

Finansieringsprincipen sätts ur spel – Lokala skattechocker eller besparingar

Att staten driver igenom en reform utan att skjuta till de medel som faktiskt krävs är ett direkt brott mot den kommunala finansieringsprincipen. Principen slår fast att staten inte får ålägga kommuner och regioner nya, kostnadsdrivande uppgifter utan att samtidigt finansiera dessa fullt ut.

När staten underfinansierar en reform av denna miljardklass flyttas den ekonomiska Svarte Petter över till de lokala huvudmännen. Kommunerna ställs inför ett destruktivt val: antingen tvingas de genomföra kraftiga lokala skattehöjningar, eller så måste skolan göra drastiska omprioriteringar och besparingar i den befintliga verksamheten.

De ekonomiska konsekvenserna på lokal nivå är skrämmande och bekräftas i remissvaren:

- **Stockholms stad** beräknar i sitt remissvar att reformen kommer att kosta kommunen mellan **331 och 718 miljoner kronor årligen**. För att täcka upp den förlorade undervisningstiden i de kommunala skolorna tvingas staden rekrytera mellan 406 och 882 ytterligare heltidsanställda lärare. Eftersom Stockholm har cirka 9–10 procent av landets elevunderlag innebär detta att det krävs en nettoökning av cirka **9 000 heltidslärare** till det svenska skolsystemet.
- **Mellanstora huvudmän (ca 40 skolenheter)**: För en huvudman med cirka 40 skolenheter – vilket motsvarar exempelvis Sundsvalls kommun eller Kunskapsskolan AB – innebär lagstiftningen en ökad årlig kostnad på cirka **100 miljoner kronor**.

Eftersom de statliga pengarna inte räcker till, och skattehöjningar är svåra att genomföra, är risken akut att kommunerna kommer att hålla tillbaka resurserna till friskolorna via skolpengen för att täcka sina egna underskott.

Kostnadschock och fler obehöriga lärare väntar

NULÄGE	åk 1-6	åk 7-9	Gym
Undervisning garanterad	709	709	727
Lärare idag	676	641	605
Lärare/klass	1,05	1,11	1,20

NYTT LÄGE	åk 1-6	åk 7-9	Gym
Undervisning garanterad	709	709	727
Lärare ny	600	550	500
Lärare/klass	1,18	1,29	1,45

ÖKAT BEHOV AV LÄRARE	åk 1-6	åk 7-9	Gym
Antal lärare per klass	0,13	0,18	0,25

Detta är en **omöjlig ekvation**. Dessa lärare finns inte. Obehöriga kommer anställas i högre utsträckning, och klasstorlekarna kommer öka.

Lärarbrist och större klasser: Professionens oro

Utredningens felräkning döljer också en annan dramatisk realitet: de lärare som reformen kräver finns helt enkelt inte att tillgå på den svenska arbetsmarknaden. Att lagstadga fram ett behov av 9 000 nya lärare i en tid av kronisk lärarbrist är en logisk omöjlighet.

För att lösa den ekvationen kommer huvudmännen att tvingas till två akuta nödlösningar:

1. **Ökad andel obehöriga:** Eftersom behöriga lärare saknas kommer undervisningen i allt högre utsträckning att behöva genomföras av personal utan pedagogisk högskoleexamen.
2. **Större klasser:** För att hålla nere antalet undervisningstimmar per lärare utan att anställa personal som inte finns, blir huvudmännen tvungna att slå ihop klasser och skapa betydligt större elevgrupper.

Denna utveckling går helt stick i stäv med reformens påstådda syfte att förbättra lärarnas arbetsmiljö. I en färsk Demoskopundersökning uttrycker lärarna en djup oro över just dessa konsekvenser. Fler än hälften av de tillfrågade lärarna konstaterar krasst att de inte klarar av att ha fler elever i sina klassrum om de ska kunna bedriva en kvalitativ och säker undervisning.

Remissinstansernas dom: En totalsågning av detaljstyrningen

Remissvaren gällande utredningen om reglerad undervisningstid talar ett sällsynt tydligt språk. En förkrossande majoritet av remissinstanserna – bestående av kommuner, fristående huvudmän och expertorganisationer – är djupt kritiska. Kritiken riktar sig både mot underfinansieringen och mot själva principen att staten ska gå in och detaljstyra skolans inre organisation.

Sammanfattningen av remisskritiken kan kokas ner till följande centrala argument:

- **En verklighetsfrånvärd definition av läraryrket:** Att mekaniskt dela upp arbetstiden i "undervisning" och "planering" är en alldeles för snäv och konstlad definition. Det tar ingen hänsyn till komplexa men livsviktiga uppgifter som kollegialt utvecklingsarbete, mentorskap, elevkontakt och föräldrasamverkan.
- **Slag mot det lokala ledarskapet och rektorsrollen:** Den inre organisationen måste styras lokalt av rektorn, inte genom statlig centralstyrning. Det är rektorn som bäst känner till de unika förutsättningarna på den enskilda skolan – såsom klasstorlekar, elevunderlag, lärarnas erfarenhet och ämnesspecifika behov. Statlig detaljstyrning raderar ut denna nödvändiga flexibilitet.
- **Ett ingrepp i den svenska modellen:** Frågor rörande arbetstidens förläggning och organisering bör, enligt lång svensk tradition, avgöras av arbetsmarknadens parter genom kollektivavtalsförhandlingar, inte genom tvingande lagstiftning.
- **Akut schemalägnings- och vikariekaos:** Flexibiliteten vid schemaläggning minskar drastiskt, vilket gör det svårare att snabbt omfördela resurser utifrån elevers plötsliga behov. Det blir dessutom juridiskt och praktiskt oklart hur kort- och långtidsvikariat ska kunna hanteras inom ramen för de strikta timregleringarna.
- **Försvårat kollegialt arbete:** Reformen betraktar läraruppdraget som ett isolerat individuppdrag. Detta riskerar att slå sönder det framgångsrika kollegiala arbete som bedrivs på många skolor, där lärare gemensamt planerar, samundervisar och följer upp elevresultat.

- **Brott mot det kommunala självstyret:** Genom att diktera exakt hur timmarna i skolan ska fördelas urholkar staten det grundlagsskyddade kommunala självstyret och skapar en farlig centralstyrning.

Vi kan därmed konstatera att reformen vilar på en farlig illusion. Genom att försöka lagreglera fram en bättre arbetsmiljö med hjälp av felaktiga ekonomiska kalkyler och rigid detaljstyrning, riskerar staten i stället att leverera en skola med större klasser, fler obehöriga lärare, raserad lokal flexibilitet och dränerade resurser.

3.4 Restriktioner för värdeöverföringar: En dold avveckling av bolagsdrivna skolor

Propositionens förslag: Ett nät av förbud

I regeringens proposition om skärpta villkor för fristående skolor återfinns en rad långtgående förslag som syftar till att under vissa förutsättningar helt förbjuda värdeöverföringar. I den politiska debatten likställs "värdeöverföring" slentrianmässigt med ren vinstutdelning till aktieägare. I verkligheten är begreppet betydligt bredare; det omfattar även möjligheten att flytta resurser, ge koncernbidrag och allokera resurser mellan olika enheter inom samma organisation.

De bärande förslagen i propositionen innebär:

- **Etableringsförbud (5 år):** Totalt förbud mot värdeöverföringar under de första fem åren efter nystart av en skolenhet. Förbudet isoleras till den specifika enheten.
- **Ägarskiftesförbud (5 år):** Totalt förbud mot värdeöverföringar under fem år vid varje form av ägarbyte. Detta förbud föreslås omfatta huvudmannens *samtliga* skolenheter.
- **Tillsynsförbud (upp till 2 år):** Automatiskt förbud mot värdeöverföringar om en huvudman är föremål för pågående statlig tillsyn som kombineras med ett föreläggande. Förbudet kan sträcka sig i upp till två år.

- Ett förbud mot **värdeöverföringar** för de huvudmän som väljer att ta emot riktade statliga statsbidrag. Denna del kommer i sina detaljer, som till exempel vilka statsbidrag som ska ingå, regleras i kommande förordning.
- Införande av krav om **enhetsredovisning** där varje skolenhet ska redovisas separat med tillhörande balansräkning och revision.

Strypt resursallokering och hotet mot mindre skolor

Dessa förslag innebär en djupt ingripande statlig detaljstyrning. De minskar drastiskt friskolornas möjligheter att organisera sin verksamhet på ett effektivt sätt och att allokera resurser dit de bäst behövs för att eleverna ska nå sina kunskapsmål.

Denna stelbenta reglering slår särskilt hårt mot mindre skolenheter och riskerar att tvinga fram skolnedläggningar:

- **Hinder för generationsväxling:** I dag drivs många mindre friskolor av besjälade grundare och rektorer som efter lång och trogen tjänst behöver genomföra en generationsväxling. När de inte längre kan driva verksamheten vidare vänder de sig ofta till en större, stabil aktör som kan ta över ägandet så att skolan kan leva vidare. Genom att belägga ett sådant ägarskifte med ett femårigt totalförbud för värdeöverföringar över *alla* enheter, görs sådana räddningsaktioner i praktiken omöjliga. Resultatet blir att välfungerande skolor tvingas stänga.
- **Den eviga tillsynsfällan:** Förbudet kopplat till pågående tillsyn skapar en absurd situation för fristående aktörer, med särskilt stor effekt för större aktörer. I en större koncern pågår i princip alltid någon form av tillsyn någonstans i organisationen. Eftersom en statlig tillsyn som resulterar i minsta administrativa anmärkning ofta formellt medför ett föreläggande, innebär förslaget att större aktörer i praktiken beläggs med ett permanent och kroniskt värdeöverföringsförbud.

Statsbidragskrocken: Ett dolt totalförbud för vinstutdelning i praktiken

Det förslag som får absolut störst konsekvenser är kopplingen till de riktade statsbidragen. Detta förslag fungerar i realiteten som ett dolt, totalt vinstutdelningsförbud under täckmantel av "skärpta villkor".

De riktade statsbidragen utgör i snitt cirka **sex procent** av en fristående huvudmans totala finansiering. Samtidigt ligger det genomsnittliga ekonomiska överskottet för en välskött friskola på cirka **fyra procent**. Den ekonomiska ekvationen blir därmed en absolut omöjlighet:

En huvudman kan inte tacka nej till sex procent av sina intäkter – det skulle försätta skolan i omedelbar ekonomisk kris. Huvudmännen tvingas därför acceptera statsbidragen och därmed underkasta sig ett totalt utdelningsförbud, vilket dränerar verksamheterna på långsiktigt riskkapital.

Vidden av denna kris bekräftas i en medlemsundersökning genomförd av Almega Utbildning. Där svarar **hälften av de fristående huvudmännen** rakt ut att de inte kommer att kunna driva sin skolverksamhet vidare om dessa reformer blir verklighet.

Bristande likabehandling drabbar elever i utanförskapsområden

Ett förbud mot värdeöverföringar slår paradoxalt nog hårdast mot de elever som har störst behov av stöd, särskilt i socioekonomiskt utsatta områden.

I ett sunt skolsystem måste en kvalitativ undervisning få kosta mer i de klassrum där utmaningarna är som störst. Att införa ett värdeöverföringsförbud innebär att en koncern eller huvudman förhindras att föra över ekonomiska överskott från skolor i starka områden till skolor i utsatta områden där resurserna behövs som mest. Det hindrar också fristående aktörer från att kliva in och kompensera för situationer där en kommun har en låg lokal skolambition och därmed en låg skolpeng.

Detta skapar en djup och allvarlig brist i principen om likabehandling:

- **Kommuners handlingsfrihet:** En kommun kan helt fritt och utan politiska pekpinna flytta miljontals kronor mellan sina skolenheter för att täcka upp underskott eller göra riktade satsningar.

- **Friskolors bakbundna händer:** En fristående huvudman förbjuds att göra exakt samma sak om någon av deras andra skolor råkar vara nystartad eller underställd en administrativ tillsyn.

Skillnaden i förutsättningar mellan kommunala och fristående skolor att möta elevers skiftande behov kommer därmed att öka kraftigt, vilket rimligen inte kan vara statens syfte.

Akut resursminskning vid kombinerade reformer

Om staten samtidigt genomför förslaget om att neka friskolor tillgång till riktade statsbidrag (såvida de inte accepterar förbud för värdeöverföringar) och samtidigt utredningens förslag om att sänka skolpengen med sex procent, blir den samlade effekten djupt destruktiv.

Resurserna för varje enskild elev som gör ett aktivt val att gå i en friskola kommer att minska drastiskt. Genom att medvetet underfinansiera en specifik sektor skapar staten ett system där svenska barn ges radikalt olika ekonomiska möjligheter att nå sina kunskapsmål, enbart baserat på vilken juridisk form deras skolas huvudman har.

Ineffektiv myndighetsutövning: Extremfall som straffar kollektivet

Det föreslagna förbudet mot värdeöverföringar vilar på en feltänkt kontrollmekanism.

Lagförslaget är utformat för att staten ska kunna statuera exempel i ett fåtal extrema fall av ekonomiskt undandragande. Priset för denna politiska symbolhandling blir dock orimligt högt: det straffar kollektivet av seriösa huvudmän som bedriver skolverksamhet i bolagsform, och i slutändan är det eleverna i deras klassrum som får betala priset när skolorna tvingas stänga.

3.5 Ekonomiska konsekvenser av vissa av de övriga förslagen

De tidigare analyserade reformerna rörande skolpengen, värdeöverföringar och den reglerade undervisningstiden utgör de enskilt största ekonomiska hoten mot friskolesektorn. Men regeringens

reformagenda rymmer även en rad andra förslag som i det dolda kommer att dränera skolorna på resurser.

Offentlighetsprincipen: En administrativ och teknisk sänka

Det mest påtagliga exemplet är införandet av en kopia av den kommunala offentlighetsprincipen för fristående huvudmän. Att införa denna princip innebär en omedelbar och omfattande resursförskjutning från klassrummet till ren förvaltning och byråkrati. Det är lovvärt att öka transparens och insyn, men den konstruktion man landat i har stora negativa konsekvenser.

De direkta konsekvenserna omfattar:

- **Stora initiala investeringar:** Fristående skolor tvingas bygga upp och investera i avancerade, säkra diariesystem samt digitala infrastrukturer för att kunna hantera allmänna handlingar enligt lagens krav.
- **Löpande personalkostnader:** Hantering av handlingsoffentlighet, sekretessprövningar och skyndsamt utlämning kräver dedikerad administrativ personal, juridiskt stöd och omfattande utbildningsinsatser.

Ett stort antal remissinstanser har varnat för att kostnaderna för att införa och upprätthålla denna struktur kommer att bli höga. I dag kompenseras fristående skolor för sina administrativa kostnader genom ett schablonbelopp på tre procent av skolpengen. Flera oberoende analyser visar att denna schablon redan i nuvarande system understiger de faktiska administrativa kostnaderna. Att inom ramen för dessa tre procent dessutom pressa in kostnaderna för en fullskalig offentlighetsprincip är en stor ekonomisk svårighet.

Utvidgad elevhälsa och tvingande kompetensutveckling

Utöver den administrativa bördan föreslås ett väsentligt breddat uppdrag för skolornas elevhälsa. Det nya förslaget innebär skärpta krav på ökad bemanning, högre tillgänglighet för eleverna och ett mer proaktivt, hälsofrämjande arbete. Även om ambitionen är lovvärd, innebär den i praktiken en kraftig kostnadsökning för huvudmännen i en

tid då marknaden för behörig elevhälsopersonal (såsom skolpsykologer och kuratorer) redan är hårt ansträngd.

Läroplaner och betygssystem

Härtill kommer det initiala arbetet med att implementera den samlade mängden nya reformer – inklusive det nya betygssystemet och de reviderade läroplanerna. Denna massiva omställning kräver:

- Omfattande och kostsam kompetensutveckling för hela lärarkåren.
- Framtagande och implementering av helt nya interna rutiner, kvalitetssäkringssystem och arbetsätt.

Dessa nödvändiga startkostnader kommer under de närmaste åren att fungera som en tung ekonomisk våt filt över verksamheterna och dränera skolor på det kapital som annars skulle ha lagts på direkt elevstöd.

3.6 Sammanfattning - De ekonomiska konsekvenserna

När de samlade ekonomiska och strukturella effekterna av regeringens skolpolitik summeras, står det klart att de negativa konsekvenserna blir påtagliga. Konsekvenserna kan kokas ner till följande kritiska punkter:

- **Ett generellt dråpslag mot skolans ekonomi:** Reformerna kommer att leda till en kraftigt försämrad ekonomi för landets samtliga skolor. Även om de kommunala huvudmännen drabbas hårt, blir effekten direkt fatal för friskolesektorn.
- **Stängningar av välfungerande skolor:** De tillkommande administrativa kostnaderna i kombination med de nya regelverken skapar en miljö där många friskolor saknar ekonomiska förutsättningar att överleva. Konsekvensen blir att populära, stabila och välfungerande skolor tvingas stänga, vilket raderar ut år av pedagogiskt kvalitetsarbete.
- **Större klasser och ökad andel obehöriga:** Den underfinansierade regleringen av undervisningstiden tvingar rektorer till akuta nödlösningar. För att klara de strikta timregleringarna blir

huvudmännen tvungna att skapa betydligt större klasser och ta in en högre andel obehörig personal i klassrummen.

- **Drastisk resursminskning för friskoleelever:** Om utredningens förslag om en sexprocentig sänkning av skolpengen genomförs, samtidigt som friskolorna i praktiken utestängs från de riktade statsbidragen (på grund av värdeöverföringsförbudet), försvinner upp till **12 procent av resurserna per friskoleelev**. Att bedriva en ansvarsfull och långsiktigt hållbar verksamhet med en sådan underfinansiering är en matematisk omöjlighet.
- **Utsatta elever drabbas hårdast:** Ett stelt och dogmatiskt förbud mot värdeöverföringar klipper av möjligheten till intern resursallokering. Huvudmän förhindras att flytta ekonomiska överskott till skolor i socioekonomiskt utsatta områden. Det är de elever som är i absolut störst behov av extra stöd som får betala det högsta priset för förbudet.
- **Kortsiktig resursdränering till byråkrati:** Under de närmaste åren kommer implementeringen av offentlighetsprincipen, det nya betygssystemet och läroplanerna att stjäla både tid och pengar från kärnverksamheten. Resurserna flyttas från undervisning av barn till utveckling av interna rutiner, juridiska prövningar och IT-system.
- **Likvärdigheten i det svenska skolsystemet raderas ut:** Genom att medvetet underfinansiera en specifik sektor skapar staten ett djupt orättvist system. Svenska barn kommer att ges radikalt olika ekonomiska förutsättningar att nå sina kunskapsmål, enbart baserat på om de har valt en kommunal eller en fristående skola.
- **Kommunalt godtycke ersätter förutsägbarhet:** Systemet ger kommunerna ett stort manöverutrymme och gör att de ekonomiska förutsättningarna kan ändras över en natt utifrån skiftande lokala politiska majoriteter. Det försvårar en långsiktig ekonomisk planering för fristående aktörer.

4. Hotet mot den pedagogiska mångfalden: Från målstyrning till central detaljstyrning

4.1 Mångfald som systembärare

Själva grundbulten för att införa skolval och tillåta fristående aktörer i det svenska utbildningssystemet var att öka mångfalden. Genom att erbjuda en palett av olika pedagogiska inriktningar, profiler och organisationsformer skapades förutsättningar för att varje enskild elev lättare skulle kunna hitta en skola anpassad efter just sina unika förutsättningar, talanger och behov. Mångfalden var aldrig ett självändamål; den var ett verktyg för att hjälpa varje enskilt barn att nå sina kunskapsmål.

Skolans ansvarsfördelning i Sverige är i praktiken delad. Finansieringen slussas ut lokalt via kommunerna, medan staten slår fast de nationella styrdokumenterna, skollagen, läroplanerna och betygssystemet. Statliga myndigheter hanterar dessutom tillsyn, kvalitetsgranskning och riktat stöd. Under de senaste decennierna har dock en tydlig trend vuxit fram: staten tar ett allt hårdare grepp över skolan, inte minst genom en dramatisk ökning av de riktade, villkorade statsbidragen.

4.2 Kommunen som konstlad norm

I den politiska debatten avlöser förslagen om hårdare statlig detaljstyrning varandra. Det ställs krav på lagreglerad lärartäthet, nationella tak för klasstorlekar, statligt prioriterade undervisningsmoment, centralt dikterade läromedel och lagfäst forskningsunderlag. Även om delar av detta drivs av en vällovlig ambition

om ordning och reda, bär utvecklingen på ett fundamentalt systemfel: **man utgår blint från att de kommunala skolornas sätt att organisera sig och arbeta utgör den universella normen.** Detta görs helt utan hänsyn till om den enskilda kommunen i dag uppvisar goda kunskapsresultat eller har en effektiv organisation.

För att svensk skola ska kunna utvecklas och höja sina resultat krävs kontinuerlig innovation och pedagogisk utveckling. Att utveckla en verksamhet förutsätter att professionen tillåts pröva olika metoder, utvärdera utfallet och förfina processerna.

När staten och kommunerna går in och detaljstyr exakt hur arbetet i klassrummet ska bedrivas, stryps detta innovationsutrymme effektivt. I stället för att agera professionellt genom att styra med tydliga mål och krav på faktiska resultat, rör sig skolsystemet mot ett stelt processdiktat där vägen till målet – "hur:et" – slås fast i stelbenta paragrafer.

Hela poängen med att driva friskolor och erbjuda utbildningsalternativ går förlorad om alla tvingas stöpas i exakt samma form, med den kommunala skolförvaltningens organisation som facit.

4.3 Den dubbeltydiga styrningen: Rektorsrollen i kläm

Denna politiska styrning lider av en närmast schizofren kluvenhet, vilket blir smärtsamt tydligt när man kontrasterar olika utredningar mot varandra:

Å ena sidan: I utredningen om rektorsrollen betonas vikten av att tydliggöra rektorns pedagogiska ledarskap och stärka rektors mandat att självständigt leda och forma sin inre organisation utifrån lokala behov.

Å andra sidan: Genom förslaget om reglerad undervisningstid går staten samtidigt in och totalt vingklipper samma rektors självständighet genom att i lag diktera hur personalens timmar mekaniskt måste fördelas.

4.4 Fyra delar som likriktar svensk skola

Inom ramen för de aktuella reformförslagen återfinns fyra specifika mekanismer som i praktiken kommer att kraftigt minska den pedagogiska mångfalden:

- **Tillsynsmyndigheternas utökade mandat:** Det föreslås att statliga tillsynsmyndigheter ska kunna villkora sina godkännanden med särkrav som saknar direkt stöd i de allmänna skolförfattningarna – exempelvis stelbenta krav på specifika klasstorlekar eller exakta nyckeltal för lärartäthet. Det finns inget vetenskapligt stöd för att en sådan centralt påtvingad norm, lika för alla, skulle förbättra elevernas kunskapsresultat.
- **Den lagreglerade arbetstiden:** Genom att i lag slå fast hur en lärares tid ska fördelas, raderas möjligheten att bygga upp alternativa pedagogiska modeller där flexibilitet, samundervisning eller utökad elevtid är bärande delar. Som tidigare visats leder detta dessutom till skenande kostnader och en akut brist på behörig personal.
- **Kommunala villkor i skolpengen:** Skolpengsutredningen föreslår att enskilda kommuner ska ges rätt att villkora delar av skolpengen med att en friskola måste implementera exakt samma kommunala säsatsningar som den kommunala skolan – exempelvis skolfrukost. Detta skapar ett fullständigt orimligt administrativt kaos. En friskola har ofta elever från ett stort antal olika kommuner. Om kommun X kräver skolfrukost, kommun Y kräver en specifik idrottsprofil och kommun Z kräver inköp av vissa läromedel – hur ska friskolan praktiskt genomföra detta? Ska frukost serveras till sex elever och extra idrott ges till tre elever i samma klassrum? Eller förväntas skolan rulla ut samtliga kommuners lokala ambitioner till alla elever, trots att finansieringen för detta inte medföljer?
- **Likriktade läroplaner:** De nya läroplansförslagen nöjer sig inte med att skärpa kunskapskraven; de går vidare och försöker diktera själva utlärningsmetodikerna. Det måste vara upp till professionen och de olika huvudmännen att välja best practice, förutsatt att den vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Nationella

styrdokument ska definiera målet – inte tvinga fram en statlig metodmonokultur.

4.5 Professionens dom: Politikerna saknar insikt

Det finns en enorm bredd av behov i dagens skola. Elever har olika bakgrund, olika förutsättningar och olika inlärningsstilar. Att möta denna komplexitet med ökad likriktning och centralstyrning är fundamentalt fel väg att gå.

Denna oro bekräftas med all önskvärd tydlighet i Demoskopundersökningen, där lärarna riktar skarp kritik mot politikernas brist på insikt i skolans vardag:

"Jag önskar att kompetenta lärare lyssnas mer på när det gäller att fatta beslut som rör skolfrågor. Min uppfattning är att många politiker anser sig veta hur det är i skolan idag men i själva verket har de ingen aning."

4.6 Pedagogiska konsekvenser av hårdare styrning av lärares undervisningstid

Vi har tidigare varit inne på de ekonomiska konsekvenserna av reglerad undervisningstid. Men den reformen kommer också i hög grad att påverka mångfalden och friheten lokalt. Att centralt styra hur alla ska arbeta och organisera sig minskar flexibiliteten i skolan.

Reformen har en hel del konsekvenser även för den pedagogiska mångfalden.

Konsekvenser för den enskilda läraren

3 exempel Timmar/år

Källa: SOU 2025:26

Kedjereaktionen: Så slår reformen mot eleverna

- Svenska lärare undervisar redan betydligt mindre än OECD-snittet.
- Elever har redan relativt få undervisningstimmar.
- Marginalerna är små.
- De skickligaste lärarna påverkas mest.
- Skolor klarar inte att ersätta bortfallet.

Förslaget tar inte hänsyn till att det finns skillnader i läraruppdragets komplexitet, ämnens varierande tyngd, skolans och lärarens förutsättningar och elevgruppens sammansättning.

Konsekvensen av att minska lärarnas undervisningstid blir att fler lärare behöver rekryteras för att kunna ge eleverna den undervisningstid som de har rätt till.

Lärare uttrycker i en aktuell undersökning från Demoskop oro över den allt tydligare detaljstyrningen av skolan. Ett par röster från undersökningen:

"Jag önskar att kompetenta lärare lyssnas mer på när det gäller att fatta beslut som rör skolfrågor. Min uppfattning är att många politiker anser sig veta hur det är i skolan idag men i själva verket har de ingen aning."

"Att politikerna slutar tycka själva och ha egna idéer kring pedagogik och hur skolan ska styras för att vinna politiska poäng, och istället börjar lyssna på forskarna och lärarna är helt avgörande."

4.7 Sammanfattning pedagogisk mångfald: Likriktningens konsekvenser

När effekterna av centralstyrningen summeras, framträder två monumentala hot mot skolsystemets struktur:

1. **Den pedagogiska mångfalden begränsas:** När det ekonomiska och administrativa trycket tvingar ett stort antal fristående skolor att stänga, försvinner i praktiken den mångfald av valmöjligheter som byggts upp under tre decennier. Skolan rör sig mot en institutionell monokultur.
2. **Förlorad lokal flexibilitet:** Den tilltagande centralstyrningen och processregleringen omöjliggör lokala anpassningar. Skolhuvudmän och rektorer fråntas rätten att utforma verksamheten efter de specifika, faktiska behoven hos just sina lokala elevgrupper.

5. Konsekvenser för individerna: Elevens förlorade frihet och lärarkets devalvering

5.1 Valfrihetens historiska syfte kontra dagens ideologiska debatt

När det fristående skolsystemet introducerades i Sverige under det tidiga 1990-talet, skedde det som ett direkt svar på en stark folklig längtan efter alternativ till det kommunala skolmonopolet. Det fanns en utbredd vilja bland medborgarna att återfå makten över sina egna vardagsval och kunna välja en utbildning anpassad efter individens specifika förutsättningar och behov. Grundtanken var att alternativa driftsformer och arbetsmetoder skulle driva på den pedagogiska utvecklingen, och att en sund konkurrens skulle stimulera även de kommunala skolorna till mer effektiva och kvalitativa arbetsätt.

Under det senaste decenniet har dock fokus i den politiska debatten skiftat på ett destruktivt sätt. I stället för att diskutera elevernas behov, kunskapsresultat och måluppfyllelse, har debatten reducerats till en ideologisk strid om driftsformer, juridiska ägarförhållanden och huvudmannaskap.

Det är bra att utveckla och modernisera reformer och sannolikt hade en del åtgärder behövts tidigare, till exempel att se till att fler har reell möjlighet att välja skola. Det kan göras genom gemensam antagning, tidsgräns för när man kan ställa sitt barn i kö samt bättre information om skolvalet på flera olika språk. Det är också mycket angeläget att säkra att alla skolor håller god kvalitet och att dåliga skolor inte får fortsätta bedriva undervisning. Där hade det behövts verktyg och mandat att sätta in åtgärder tidigare och mer kraftfullt.

Men de nu liggande förslagen slår generellt mot hela valfriheten och alla friskolor och riskerar att rasera även det som är bra i systemet. Den mest

tragiska effekten av detta snäva fokus är att politikens energi och resurser styrs bort från svensk skolas i särklass största utmaning: det faktum att en stor mängd elever varje år lämnar grundskolan utan behörighet till gymnasieskolans nationella program. Genom att genomföra det som regeringen kallar en "helreovering av systemet", riktar man i stället ett hårt slag mot de verksamheter som faktiskt fungerar.

5.2 Konsekvenser för eleverna: Från elevbehov till politisk dirigerings

Om regeringens liggande reformförslag, riktade mot friskolor, blir verklighet kommer konsekvenserna för de enskilda eleverna att bli omedelbara och negativa:

- **Strypa valmöjligheter och förlorad särart:** När skolor tvingas in i samma stelbenta, statligt dikterade organisationsform minskar antalet profiler och pedagogiska inriktningar dramatiskt. Möjligheten för en elev att hitta en skola med ett arbetssätt som passar just dennes unika personlighet eller inlärningsstil raderas ut.
- **Slag mot utsatta elever:** Verkligheten visar att många elever har prövat flera olika kommunala skolor utan att lyckas eller må bra, för att sedan hitta rätt i en fristående skola där de slutligen når sina kunskapsmål. När dessa alternativ försvinner lämnas dessa elever utan en nödvändig andra chans.
- **Möjligheten att möta efterfrågan stoppas:** Genom att strypa framgångsrika friskolors möjligheter att expandera eller söka nya tillstånd, sätter politiken marknadskrafterna ur spel. Populära skolor med dokumenterat goda resultat hindras att ta emot de elever som köar till dem. I stället för att elevernas vilja och behov styr skolgången, blir det centrala politiker som dirigerar var barnen ska placeras.
- **De små skolornas död:** Små, ofta nischade eller idéburna friskolor drabbas oproportionerligt hårt av den ökade administrativa bördan. Eftersom de dessutom förhindras att genomföra smidiga ägarskiften vid generationsväxlingar, lämnas många små skolor utan annan utväg än nedläggning.

Mycket i de föreslagna övriga reformerna kan vara bra för eleverna, som ökad trygghet, men de som riktar sig mot valfriheten och friskolor kommer att få negativa konsekvenser. Slutresultatet av denna politik är att unga människor och deras föräldrar fräntas inflytandet över sina egna liv och sina egna val. Hur en sådan drastisk minskning av individens frihet skulle kunna förbättra den svenska skolan är en gåta.

5.3 Lärarrollen: Professionell misstro i stället för ökad status

Det hävdas ofta från politiskt håll att syftet med de aktuella reformerna är att stärka läraryrkets status och attraktionskraft. Ändå präglas lagförslagen av en slående och paradoxal brist på tilltro till lärarprofessionen.

Svenska lärare har en lång, akademisk universitetsutbildning bakom sig. Det vore därför rimligt att staten litade på deras yrkesexpertis och gav dem mandat att – utifrån sin profession och erfarenhet – själva välja de undervisningsmetoder som fungerar bäst i just deras unika klassrum och för just de elever de har framför sig.

Regeringens förslag innebär i stället en kraftig inskränkning av detta professionella handlingsutrymme:

- **Detaljstyrning som misstroendeförklaring:** Genom att centralt reglera vilka undervisningsmetoder som ska användas och hur arbetstiden mekaniskt ska kvoterats, minskar lärarens självständighet. Denna detaljstyrning fungerar i praktiken som en statlig misstroendeförklaring mot kårens kompetens.
- **Administrativ tidsstöld:** Samtidigt som politikerna retoriskt lovar att minska administrationen, tillför de nya tunga uppgifter. Införandet av offentlighetsprincipen kommer att förvandla lärare och rektorer till lokala arkivarier, vilket stjälar värdefull tid från det direkta pedagogiska arbetet med eleverna.
- **Sämre arbetsmiljö genom större klasser:** Som en direkt följd av den stelbenta tidsregleringen kommer klasstorlekarna att öka. Många lärare vittnar redan i dag om en ohållbar arbetssituation där de inte räcker till. Att pressa in fler elever i klassrummen, samtidigt som bristen på behöriga lärare tvingar fram en högre andel

obehöriga kollegor på skolorna, kommer att göra arbetsmiljön akut sämre.

- **Ett distanserat betygssystem:** Med det nya betygssystemet frikopplas lärarens professionella bedömning från elevens faktiska meritvärde. Det blir i stället Skolverket som räknar fram meritvärdena centralt via algoritmer och nationella prov. Läraren distanseras från myndighetsutövningen, men lämnas samtidigt med ett enormt pedagogiskt och kommunikativt ansvar att inför frustrerade elever och föräldrar försöka förklara ett system som de själva inte äger.

5.4 Empirisk klyfta: Vad friskolelärarna förlorar

Den pågående detaljstyrningen bortser helt från de grundförutsättningar som faktiskt skapar en god arbetsmiljö. Detta bekräftas med all önskvärd tydlighet i den aktuella Demoskopundersökningen, som blottlägger en djup klyfta mellan kommunala och fristående skolor:

- **Pedagogisk profil som drivkraft:** Undersökningen visar att lärare på friskolor i betydligt högre utsträckning än sina kommunala kollegor väljer sin arbetsplats utifrån skolans specifika pedagogiska profil och personliga övertygelse. När antalet friskolor minskar och profilerna likriktas, berövas lärarna denna rörlighet och frihet att välja sin arbetsmiljö.
- **Bättre förutsättningar i friskolesektorn:** Lärare i fristående skolor upplever i dag att de har ett starkare stöd från ledningen, mer tid för förberedelser och bättre resurser för att bedriva en högkvalitativ undervisning jämfört med lärare i den kommunala sektorn. De upplever också en betydligt större pedagogisk frihet.
- **Den kommunala krisen:** I skarp kontrast till friskolelärarnas upplevelse uppger drygt **sex av tio lärare i den kommunala skolan** att de i dag helt saknar de praktiska förutsättningarna som krävs för att kunna möta varje enskild elevs behov.

Lärarnas budskap i undersökningen är entydigt. Inga nya centralt dikterade betygssystem eller stelbenta arbetstidsregleringar i världen kan hjälpa skolan så länge de grundläggande resurserna saknas i klassrummet. Det professionen faktiskt efterfrågar är mindre undervisningsgrupper, högre vuxentäthet och fler anpassade resursskolor för elever med stora särskilda behov. Lärarna uttrycker en tydlig och skarp önskan om att politikerna ska upphöra med att driva pedagogiska experiment för att vinna billiga politiska poänger, och i stället överlåta skolans utformning till forskare, experter och den egna professionen.

5.5 Sammanfattning: Konsekvenser för elever och lärare

När konsekvenserna av reformagendan analyseras ur individperspektivet framträder tre fundamentala hot:

1. **Drastiskt minskad valfrihet:** Elevernas och föräldrarnas möjlighet att välja en skola som bryter mot den kommunala normen raderas ut. Systemet rör sig från att vara elevstyrt till att bli politikerdirigerat.
2. **Förlorad individanpassning:** Likriktningen av metoder och de större klasserna gör det omöjligt för lärare att anpassa undervisningen efter den enskilda elevens specifika behov och förutsättningar.
3. **Devalvering av lärarstatusen:** Den tilltagande detaljstyrningen och den byråkratiska övervakningen signalerar en djup statlig misstro mot lärarnas professionella förmåga. Detta urholkar yrkesstatusen och förvärrar den långsiktiga lärarkrisen.

6. Institutionella hinder: Blockeringen av att starta och driva fristående skolor

6.1 Mångfald förutsätter etableringsfrihet

Ska det finnas en reell valfrihet och en genuin pedagogisk mångfald i det svenska skolsystemet, krävs det per definition en mångfald av olika aktörer som elever och föräldrar kan välja mellan. Det nuvarande batteriet av reformförslag slår dock hårt mot själva livsnerven i systemet genom att drastiskt försämra förutsättningarna för att både starta och driva fristående skolor. De samlade konsekvenserna riskerar att bli ödesdiga – en verklighet som de ansvariga politikerna i dag varken verkar kunna eller vilja överblicka.

6.2 Det blir svårare att starta friskolor

Ägar- och ledningsprövningen som ett ogenomträngligt nålsöga

Att staten ställer höga krav på de individer som har ett väsentligt inflytande över skolverksamheter är i grunden självklart. Friskolesektorn lyder redan i dag under ett striktare regelverk än många andra branscher.

De nya förslagen om en ytterligare skärpt ägar- och ledningsprövning riskerar dock att förvandla processen till ett så pass smalt och godtyckligt nålsöga att det blir i det närmaste omöjligt för nya aktörer att passera. Detta slår oproportionerligt hårt mot mindre, idéburna och lokala aktörer som saknar de stora koncernernas juridiska stabsresurser. Prövningen riskerar därmed att utvecklas till ett rättsosäkert instrument

som kväver sunda initiativ i stället för att enbart sålla bort oseriösa aktörer.

De automatiska tillståndsstoppen och proportionalitetsprincipens fall

I de liggande förslagen introduceras en rad tvingande tidsspärrar där en huvudman automatiskt nekas nya tillstånd om vissa specifika villkor eller sanktioner är uppfyllda.

Det blir svårare att få godkänt genom förslag om ett antal situationer där tillstånd att starta en friskola inte ska kunna ges.

- Vid pågående tillsyn med föreläggande får man inte tillstånd
- Vid utfärdad sanktionsavgift får man förbud mot tillstånd under 2 år
- Vid utfärdat vite får man ett förbud mot tillstånd under 3 år
- Vid ett återkallat tillstånd blir det ett förbud mot tillstånd under fem år.

Märk väl att dessa förbud gäller en hel koncern.

Vid en första anblick kan dessa tidsspärrar framstå som resoluta och rimliga åtgärder för att säkra kvaliteten. Men ur ett juridiskt och organisatoriskt perspektiv innebär modellen ett allvarligt brott mot **proportionalitetsprincipen**.

Låt oss anta att en etablerad huvudman driver 50 skolenheter runtom i landet. På en av dessa enheter uppstår lokala kvalitetsbrister – brister som huvudmannen i nära samarbete med Skolinspektionen redan arbetar intensivt och systematiskt med att åtgärda. Att enstaka utmaningar uppstår i en stor organisation är en realitet som drabbar såväl kommunala som fristående aktörer. Att låta ett lokalt föreläggande på en enskild skola automatiskt blockera hela koncernens möjligheter att starta, flytta eller utveckla verksamheter på helt andra platser i landet är djupt orimligt. Det omöjliggör ett långsiktigt och ansvarsfullt kvalitetsarbete.

Verklighetsfrånvända lokal- och adresskrav

Förslagen stipulerar dessutom skärpta krav på att en tillståndsansökan måste innehålla ett exakt fastslaget elevantal och en bindande adress – och allt detta måste vara juridiskt gällande hela **1,5 år före planerad skolstart**.

Detta förslag blottar en total brist på insikt i hur fastighetsmarknaden fungerar. I realiteten är det en kommersiell omöjlighet för en friskola att teckna ett bindande, kostsamt hyreskontrakt för en skollokal 18 månader i förväg, utan att ens veta om Skolinspektionen kommer att bevilja tillståndet.

Denna stelbenta tidsfrist slår dessutom hårt mot befintliga skolor som av arbetsmiljöskaäl behöver omlokalisera till bättre lokaler, eller där ett nuvarande hyresavtal löper ut. Möjligheterna att flytta, bygga nytt eller anpassa skolan efter moderna pedagogiska behov blockeras i praktiken av byråkratiska ledtider.

Kommunalt veto och godtyckliga tidsramar

Regeringen föreslår att de kommunala yttrandena inför en friskoleetablering ska göras obligatoriska och tillmätas en väsentligt högre juridisk vikt än i dag – vilket i praktiken fungerar som ett dolt **kommunalt etableringsveto**.

Dessutom ska kommunens konsekvensanalys utgå från vilka eventuella negativa effekter etableringen har på den kommunala ekonomin redan efter **tre år**, i stället för dagens fem år. Att korta perspektivet till tre år är att medvetet rigga processen till friskolans nackdel. En nystartad skola innebär ofta omställningskostnader för en kommun, men i ett femårsperspektiv stabiliseras systemet genom sund konkurrens och ökad inflyttning. Att blockera etableringar baserat på kortsiktiga treårskalkyler är att sätta kommunal protektionism framför elevernas valfrihet.

Denna skärpning sker i en kontext där det redan i nuvarande system är ytterst svårt att passera Skolinspektionens granskning; i dag beviljas och godkänns endast en liten bråkdel av de ansökningar som lämnas in.

6.3 Det blir svårare att driva friskolor

Parallellt med etableringshindren rullas en rad förslag ut som gör den löpande driften av befintliga friskolor till en administrativ och ekonomisk sänka.

Tillsynsmyndigheternas utvidgade mandat

Tillsynsmyndigheterna föreslås ges rätten att förena ett godkännande med specifika villkor som helt saknar stöd i de allmänna skolförfattningarna – till exempel tvingande krav på exakt personaltäthet eller mekaniska klasstorlekar. Detta skapar en farlig och djup **rättsosäkerhet**. När en skolas godkännande vilar på myndighetens lokala och subjektiva bedömningar snarare än på de nationellt fastställda målen och lagarna, upphör förutsägbarheten i systemet.

Akkumulerade pålagor som stryper verksamheten

När vi sammanställer de tidigare analyserade reformerna blir det uppenbart att driften av friskolor angrips från flera håll samtidigt:

- **Offentlighetsprincipen:** Förvandlar resurser från undervisning till betungande administration. Detta slår ut de små och medelstora friskolorna som helt saknar de kommunala förvaltningarnas stordriftsfördelar och utbyggda administrativa apparater.
- **Den lagfästa underfinansieringen:** Skolpengsutredningens förslag om ett sexprocentigt schablonavdrag bygger på ett rent ideologiskt postulat; ingen utredning har lyckats påvisa eller kvantifiera vilka de faktiska extrakostnaderna för kommunens så kallade utbudsansvar är. Att lagfästa detta avdrag i en verklighet där friskolor redan erhåller i snitt 11 000 kronor mindre per elev och år, och där de ekonomiska marginalerna ligger på låga 3–4 procent, är att medvetet driva sektorn in i en svår situation.
- **Det strypta kapitalflödet:** Förbudet mot värdeöverföringar vid mottagande av riktade statsbidrag stryper möjligheten att utveckla verksamheten och investera i ny pedagogisk utrustning. Det omöjliggör dessutom den nödvändiga resursallokeringen till skolor i socioekonomiskt utsatta områden.

- **Enhetsredovisningens byråkrati:** Kravet på att varje enskild skolenhet måste upprätta en helt separat balansräkning och genomgå en egen revision flyttar ytterligare miljonbelopp från klassrummet till revisionsbyråer. Det utgör dessutom ett djupt och principiellt ingrepp i den fria näringsverksamheten.

Retroaktiv lagstiftning och hotet mot rättsstaten

Det mest anmärkningsvärda och juridiskt utmanande förslaget är ambitionen att **ompröva samtliga befintliga tillstånd** för redan verksamma friskolor. Att införa en retroaktiv lagstiftning av detta slag är extremt ovanligt i en västerländsk rättsstat och skapar en monumental institutionell osäkerhet.

Inom svensk förvaltningsrätt gäller den grundläggande principen om **gynnande förvaltningsbeslut** som en garanti för rättstrygghet och stabilitet. Ett beviljat tillstånd ska inte kunna återkallas retroaktivt såvida inte aktören har misskött sig allvarligt. Att utredningen väljer att bortse från dessa centrala rättsprinciper och lämna etablerade skolor till politiskt och administrativt godtycke är ett allvarligt systemfel.

Detaljstyrning av lokaler och elevantal

Slutligen föreslås att varje form av förändring gällande en skolas fysiska lokaler eller det maximala elevantalet måste underställas en helt ny, fullskalig ansökningsprocess hos Skolinspektionen.

Detta förslag skapar omedelbara och farliga inlåsningseffekter:

- En skola kan inte längre anpassa sina kostnader och sin organisation om elevunderlaget temporärt sjunker eller stiger under ett år.
- Eftersom ansökningsfönstret är begränsat till en enda gång per år, i kombination med Skolinspektionens långa handläggningstider, berövas huvudmännen all form av operativ flexibilitet.

Priset för denna administrativa rigiditet blir en drastiskt minskad stabilitet, vilket i sista hand slår direkt mot skolgången och tryggheten för eleverna.

6.4 Sammanfattning - att driva friskolor: De institutionella hindren i korthet

- **Radikalt minskad pedagogisk mångfald:** Genom att strypa tillströmningen av nya aktörer och tvinga befintliga skolor till nedläggning, raderas den mångfald av valmöjligheter som är systemets bärande idé.
- **Centraliserad likriktning:** Systemet rör sig från en dynamisk, målstyrd skola till en centralstyrd, byråkratisk monokultur där lokala anpassningar och pedagogisk innovation förbjuds i lag.

7. Slutanalys och framåtblick: Systemets framtid eller avveckling

7.1 Den samlade reformbalansen: En destruktiv nettoeffekt

Den intensiva reformvåg som i dag sköljer över det svenska skolväsendet bär på en djup inneboende motsägelse. Att förändringar krävs för att vända utvecklingen i svensk skola är oomtvistat, men när de liggande förslagen summeras står det klart att nettoeffekten blir djupt destruktiv.

För att ge beslutsfattare en glasklar bild av reformstormens anatomi kan de aktuella förslagen vägas mot varandra i följande strukturerade balansräkning:

De positiva ambitionerna (De isolerade sakförslagen):

- **Stärkt kunskapssyn:** Reformerna innehåller nödvändiga och välkomna åtgärder för att återupprätta kunskapsfokus, höja studieron och skärpa säkerheten i klassrummen.
- **Motverkande av betygsinflation:** Det finns en tydlig och god ambition att bygga system som dämpar betygsinflationen och skapar en mer rättvis och transparent betygssättning på nationell nivå.
- **Ökat mandat** och verktyg för lärare och rektorer.
- Tydliggörande av rektorers **pedagogiska ledarskap**.
- **Tidigare insatser** för elever med behov av extra stöd.
- **Möjlighet till bättre informationsutbyte** mellan skolan och myndigheter för att bättre komma åt brottslighet.

De systemhotande konsekvenserna (Den ackumulerade effekten):

- **Nedläggning av välfungerande skolor:** De drakoniska särkraven slår blint mot hela friskolesektorn. I stället för att gallra bort enstaka oseriösa aktörer kommer regelverken att tvinga stabila, populära och högkvalitativa skolor till nedläggning – där de minsta och mest nischade skolorna drabbas allra hårdast.
- **Principen om lika villkor raderas ut:** Genom att lagfästa en ekonomisk underfinansiering och strypa tillgången till statsbidrag upphör principen om att resurserna ska följa elevens val. Svenska barn ges därmed radikalt olika förutsättningar baserat på skoltillhörighet.
- **Kronisk oförutsägbarhet och kommunalt godtycke:** Detaljstyrningen och det kommunala vetot raderar ut långsiktigheten. När skolpeng och villkor kan ändras godtyckligt från år till år, omöjliggörs all form av ansvarsfull ekonomisk planering.
- **Resursdränning från kärnuppdraget:** Den forcerade implementeringen under extrem tidsnöd tvingar lärare och rektorer att flytta sitt fokus från undervisningen och eleverna till byråkrati, juridiska prövningar och intern administration.
- **Större klasser och devalverad lärarstatus:** Den underfinansierade arbetstidsregleringen skapar ett konstlat behov av tusentals lärare som inte finns. Resultatet blir oundvikligen större klasser och en kraftigt ökad andel obehörig personal i klassrummen, samtidigt som den statliga detaljstyrningen signalerar en djup misstro mot lärarens professionella förmåga.

När dessa två vågskålar vägs mot varandra blir slutsatsen ofrånkomlig: de goda intentionerna i de allmänna reformerna dränks och raderas ut av de destruktiva effekterna av de riktade särkraven. Det läggs en permanent våt filt över valfriheten, den pedagogiska mångfalden stryps och skolsystemet tvingas in i en statligt dirigerad, centraliserad monokultur.

7.2 Slutord - Att lösa rätt problem

Den sammantagna effekten av regeringens nuvarande skolpolitik riskerar att slå sönder ett i grunden väl fungerande skolsystem. Genom att systematiskt blockera förutsättningarna för att både starta och

driva fristående skolor förvandlas eleverna till reformernas stora förlorare.

Det råder ingen tvekan om att det i dag finns enstaka skolor som uppvisar allvarliga problem och kvalitetsbrister – men dessa utmaningar existerar i exakt lika hög utsträckning inom den kommunala skolverksamheten. Vägen framåt för en ansvarsfull stat måste därför vara pricksäkra, riktade åtgärder och en skarp, konsekvent tillsyn som slår hårt mot de skolor som faktiskt brister. Att i stället välja att försvåra driften för alla välfungerande och populära skolor är en farlig och intellektuellt ohederlig strategi. Det är en politik som sätter ideologisk likriktning framför elevernas kunskapsutveckling.

Medan politiken i dag lägger enorma mängder energi och resurser på att rasera fungerande verksamheter och stänga ute föräldrars och elevers valfrihet, tillåts skolans verkliga och akuta problem att fortgå utan lösning.

En ansvarsfull skolpolitik borde i stället rikta hela sitt fokus och alla tillgängliga resurser mot tre bärande pelare:

1. **Att drastiskt höja andelen elever som når behörighet till vidare studier.**
2. **Att stärka de djupa ämneskunskaperna i den svenska skolan.**
3. **Att garantera en absolut trygghet och studiero i varje klassrum.**

Det förändringsarbete som väntar svensk skola under de närmaste åren är monumentalt. Ovanpå de tunga strukturella ingreppen läggs ett tätt raster av ytterligare administrativa pålagor som är underfinansierade och ska implementeras under tidspress av alla huvudmän. Att i detta extremt känsliga läge dessutom driva igenom en djupt ideologisk och underfinansierad attack mot en specifik sektor är att spela rysk roulette med de svenska elevernas framtid.

Det är hög tid att politiken slutar använda skolan som en arena för kortsiktig opinionsjakt. Det är hög tid att återlämna mandatet till forskningen, experterna och den egna professionen, och bygga ett långsiktigt hållbart skolsystem där målet är elevernas framgång.